

наявність або відсутність соціальної підтримки та загальний рівень щастя та задоволеності життям. Тож, враховуючи об'ємність та складність поняття, важливим є поглиблення у дослідження даного поняття, щоб ефективніше надавати соціально-психологічну допомогу українцям та використовувати необхідні міждисциплінарні підходи, орієнтовані на психосоціальну підтримку, інтеграцію та збереження людської гідності.

Список використаних джерел:

1. Бикова О. Соціально-психологічна адаптація українських переселенців на території землі Північна Рейн-Вестфалія, Німеччина. *Науковий вісник ЧНУ імені Петра Могили*. 2023. Т. 12, № 3. С. 45–52.
2. Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., Dasen, P. R. *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. P. 351–353.
3. Bila, I., Hoian, I. Happiness as a psychological formation. *Innovations in the Scientific, Technical and Social Ecosystems*. 2022. Vol. 1, No. 3. P. 70–82. URL: <https://istse-jaeger.com/index.php/istse/article/view/19>
4. Cohen, S., Wills, T. A. Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*. 1985. Vol. 98, No. 2. P. 310–357.
5. Lazarus, R. S., Folkman, S. *Stress, Appraisal, and Coping*. New York : Springer Publishing Company, 1984. 456 p.
6. Oberg, K. Culture shock: Adjustment to new cultural environments. *Practical Anthropology*. 1960. Vol. 7. P. 177–182.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-507-8-17>

Гричаник В. С.,

студентка 4-го курсу за спеціальністю «Психологія»

Таврійського національного університету імені І. В. Вернадського

Науковий керівник: Мітіна С. В.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Проблема мотивації знаходиться в фокусі уваги психологів, оскільки вивчення механізмів зовнішніх і внутрішніх стимулів поведінки людини є дуже актуальним. Водночас думки вчених стосовно цього питання

дуже різноманітні, що проявляється у відсутності єдиної цілісної теоретичної конструкції мотивації. З огляду на це, ми вважаємо доречним проведення теоретичного огляду наукової літератури з даної проблематики з метою поглиблення знань, щодо функціонування потребо-мотиваційної сфери людини.

У психологічній науці терміном «мотив» характеризують спонукальну причину діяльності. Дослівно мотив можна трактувати як те, що штовхає діяти, це усвідомлювана спонук до діяльності [3]. Спонукації дії можуть різні внутрішні або зовнішні умови, які спрямовують поведінку у певне русло.

Основою мотивів є потреби, що можуть бути первинними (біологічно обумовленими) і вторинними (матеріальними або духовними). Внаслідок усвідомлення потреби у людини виникають мотиви, що спрямовані на їх задоволення.

У психологічній літературі відсутня чітка конкретика стосовно інтерпретації взаємозв'язку потреб і мотивів. Зазвичай, потреби трактують як сукупність стимулів, що характеризуються відносною стабільністю. Водночас конкретні мотиви можуть проявлятися як тимчасові феномени, а деякі з них навіть не пов'язані з актуальними потребами. Зокрема, соціальні спонуки (вимога, наказ) можуть суперечити об'єктивній і суб'єктивній необхідності.

У психологічній науці розрізняють різні види внутрішніх мотивів:

1. Самоствердження, що передбачає прагнення пошуку власного місця в соціумі і корелює з почуттям гідності і поваги до себе.
2. Ідентифікація себе з іншою людиною, що передбачає прагнення бути схожим на певний ідеал людини – вигаданий або реальний.
3. Прагнення влади як впливу на інших через отримання керівних позицій (офіційних чи неофіційних) у соціальних спільнотах.
4. Процесуально-змістові – це мотиви, що спонукають до діяльності через її зміст і операційний аспект.
5. Прагнення до саморозвитку як бажання стати краще.
6. Прагнення досягнення високих результатів і майстерності в діяльності.
7. Просоціальні – це спонуки, що пов'язані з почуттям обов'язку.
8. Афіліаційні – прагнення до підтримання стосунків з соціальним оточенням.
9. Негативна мотивація – це спонукання, викликані усвідомленням можливих неприємностей і покарань [1].

Заслужують також на увагу погляди на мотивацію й мотиви у контексті основних психологічних напрямів. У *біхевіоризмі* мотивація людини і тварин трактувалася як ідентична. Е. Торндайк, К. Холл, Д. Хебб вивчали спонуки до діяльності на базі експериментів з пацюками. У процесі цих дослідів визначалися сила мотиви у різних різних умовах біологічної стимуляції. Концепція біхевіористів про мотивацію передбачає поділ на два типи спонук:

1) первинні, біологічні мотиви (голод, спрага, температурний режим, сечовиділення, відпочинок, сон, активність, сексуальні потяги, уникнення болю, турбот про дітей);

2) вторинні, набуті, що пов'язані з науцінням і систематичними вправами [3].

У класичному *психоаналізі* З. Фрейда основними мотивами діяльності є інстинкти, що є проміжними феноменами між психічними та фізіологічними структурами. Інстинкти мають конкретні об'єкти орієнтації і ставлять на меті зменшення напруги від актуальних потреб. З. Фрейд виділяв дві групи інстинктів – життя (Ерос) і смерті (Танатос). Детально розглядаючи Ерос, засновник психоаналізу акцентував увагу на його основному значенні для психіки [2].

Представник *гештальтпсихології* К. Левіна для пояснення мотивації запропонував концепт «силового поля». Вчений вважав, що взаємодія зовнішніх чинників і внутрішніх сил детермінує діяльності особистості [4]. При цьому мотиви є причиною появи і становлення «системи напружень», що визначає стимули вчинків.

У межах *гуманістичної психології* багато уваги проблемі мотивації й потреб приділяв А. Маслоу. Його відома класифікація потреб характеризується двома визначальними аспектами:

1) розмежування не окремих потреб, а узагальнених груп (фізіологічних, безпекових, соціальних, у повазі, самоактуалізації);

2) групи потреб ієрархічно впорядковані відповідно до значення для розвитку особистості [5].

Отже, у психології відсутній єдиний загальноприйнятий погляд на природу та механізм мотивації. Інколи точки зору окремих науковців кардинально відрізняються (біхевіоризм і гуманістична психологія). Проте беззаперечним є інтерпретація мотивації як сукупності стимулів, що спонукають і спрямовують поведінку та діяльність особистості.

Список використаних джерел:

1. Герасімова Н. Є., Герасімова І. В. До питання психологічних механізмів розвитку мотивації особистості. Collection of scientific papers «SCIENTIA». February, 23. С. 275–279.

2. Фрейд З. Невпокій в культурі. Пер. з німецької Ю. Прохасько. Київ: «Апріорі», 2021. 120 с.

3. Heckhausen J., Heckhausen H. Motivation and action: Introduction and overview. In J. Heckhausen & H. Heckhausen (Eds.), Motivation and action. Cambridge University Press. 2008.

4. Lewin K. Field Theory in Social Science. The University of Chicago Press. Chicago and London, 1975. 346 p.

5. Maslow A.H. Motivation and Personality. Prabhat Prakashan, 2023. 379 p.